

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1992-1993

13 OKTOBER 1992

**Voorstel van wet tot wijziging van artikel 38
van de wet van 8 april 1965 betreffende de
jeugdbescherming****(Ingediend door Mevr. Herzet c.s.)**

TOELICHTING

Onze wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming vormt in de ogen van specialisten een model in haar soort waar vele buurlanden met afgunst naar opkijken.

De grote lijnen van deze wet zijn bekend:

— De tekst bestaat uit twee duidelijk gescheiden delen, een eerste reeks maatregelen ter bescherming van minderjarigen in een gezin dat gevaar voor hen kan opleveren, terwijl een tweede reeks maatregelen bedoeld is voor de gevallen waarin minderjarigen feiten hebben gepleegd die onder het strafrecht vallen.

— Deze wet bevestigt het idee dat jongeren van minder dan 18 jaar strafrechtelijk niet meerderjarig zijn, aangezien minderjarigen over het algemeen onbekwaam worden geacht om de juiste draagwijdte van hun daden, zelfs als ze strafbaar zijn, te begrijpen. Deze jonge delinquenten moeten dan ook onttrokken worden aan de bevoegdheid van de gewone strafrechter.

— De wet van 1965 legt de minderjarige delinquent geen echte strafsancie op maar spreekt in dat verband slechts van maatregelen voor plaatsing en opvoeding.

Moeten we deze grondbeginselen beschouwen als onherroepelijk en onaantastbaar zonder rekening te

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1992-1993

13 OCTOBRE 1992

**Proposition de loi modifiant l'article 38 de la
loi du 8 avril 1965 sur la protection de la
jeunesse****(Déposée par Mme Herzet et consorts)**

DEVELOPPEMENTS

Notre loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse constitue, pour les spécialistes, un modèle du genre que beaucoup de pays voisins nous envient.

On connaît les grandes lignes de cette législation:

— Le texte est constitué de deux volets bien distincts, un premier ensemble de mesures visant à assurer la protection du mineur placé dans un environnement familial dangereux, tandis qu'un second ensemble de mesures s'efforce d'assurer la répression des actes pénalement répréhensibles commis par un mineur d'âge.

— Cette législation consacre l'idée d'une absence de majorité pénale pour les moins de 18 ans, les mineurs étant de manière générale considérés comme incapables de comprendre la portée exacte de leurs actes, même délictueux, de sorte que ces jeunes délinquants doivent être soustraits à la compétence d'une juridiction pénale de droit commun.

— Enfin, la loi de 1965 ne frappe pas le mineur délinquant de véritables peines pénales, mais n'envisage à son égard que des mesures de placement et d'éducation.

Ces principes doivent-ils être considérés comme définitivement intangibles, quelle que soit la réalité

houden met de werkelijke ontwikkelingen in onze maatschappij of is het denkbaar dat we er enkele nuances of regels aan toevoegen, zodat we over een optimale toetssteen beschikken om vat te krijgen op de werkelijkheid?

We kunnen deze vraag tegenwoordig niet meer ontwijken. De vraag wordt trouwens telkens opnieuw gesteld door de pers naar aanleiding van bijzonder hatelijke misdrijven van minderjarigen:

— naar aanleiding van een collectieve verkrachting door onder meer een jonge man van 17 jaar en 8 maanden die opnieuw in vrijheid werd gesteld door de jeugdrechter: «... tot 18 jaar kan een jongeman bijna of zelfs totaal straffeloos zijn vader en moeder vermoorden want het gerecht heeft nauwelijks belangstelling voor het lot van het slachtoffer, voor de ernst van de feiten en voor het gevaar dat de minderjarige met een strafblad betekent voor de maatschappij. Het is vaak wraakroepend ...»

— naar aanleiding van de moord op een kind door een jongeman van 17 jaar met een strafblad nadat hij in vrijheid was gesteld door de jeugdrechter: «... goed wetend dat hij gedekt was door de wet op de jeugdbescherming, was hij helemaal niet bevreesd om diefstallen te plegen. «Ik wordt toch telkens opnieuw vrijgelaten», verkondigde hij graag aan iedereen in zijn buurt.»

Zijn de jeugdrechters te laks? Hebben de plaatsingsmaatregelen waarin de wet van 1965 voorziet, hun ondoeltreffendheid bewezen? In elk geval zijn er steeds meer berichten waaruit blijkt dat jongeren actief deelnemen aan zware misdaden (verkrachtingen, moorden, gewelddadige overvallen, ...) die vaak gepleegd worden in afgrijselijke omstandigheden. Dit fenomeen draagt bij tot het sterker wordende gevoel van onveiligheid bij de bevolking, die zich steeds meer bewust wordt van de enigszins scheefgetrokken toestand wanneer bepaalde minderjarigen zware gewelddaden plegen en er tegen hen slechts met een beperkt gamma repressieve maatregelen kan worden opgetreden.

De wet van 1965 heeft nochtans uitdrukkelijk rekening gehouden met de mogelijkheid om in bepaalde gevallen af te wijken van het principe van de strafrechtelijke minderjarigheid: artikel 38 van de wet bepaalt immers dat de minderjarige van meer dan 16 jaar die wegens een als misdrijf omschreven feit voor de jeugdrechtbank is gebracht, verwezen kan worden naar de gewone strafrechter indien de jeugdrechter een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding niet geschikt acht.

De jeugdrechters blijken nochtans niet erg geneigd om een dergelijke bepaling toe te passen en dat veroorzaakt juist het ongenoegen bij de publieke opinie waarover de media berichten. Anderzijds staat de gewone strafrechter naar wie een minderjarige delinquent overeenkomstig artikel 38 wordt verwezen, voor een moeilijke taak want het Hof van Cassatie

de l'évolution de notre société, ou peut-on imaginer qu'ils soient assortis de certaines nuances ou modalités leur permettant de cerner et de s'adapter au mieux à ladite réalité?

La question se doit actuellement d'être posée. Elle l'est d'ailleurs, de manière récurrente, par la presse à l'occasion d'actes particulièrement odieux commis par des mineurs d'âge:

— à l'occasion d'un viol collectif commis, notamment, par un adolescent de 17 ans et 8 mois et remis en liberté par le juge de la jeunesse: «jusqu'à 18 ans, un jeune peut tuer père et mère en toute impunité ou presque, la justice faisant peu de cas du sort de la victime, de la gravité des faits et du danger de récidive que le mineur d'âge constitue pour la société. C'est parfois révoltant...»

— à l'occasion du meurtre d'un jeune enfant par un adolescent de 17 ans déjà délinquant et remis en liberté par le juge de la jeunesse: «... conscient d'être couvert par la loi sur la protection de la jeunesse, il n'avait aucune appréhension à commettre des vols. «De toute façon, je serai toujours libéré», clamait-il volontiers à de nombreux voisins.»

Laxisme des juridictions de la jeunesse? Inefficacité avérée des mesures de placement prévues par la loi de 1965? Toujours est-il que des faits divers de plus en plus nombreux nous sont rapportés qui mettent en cause la participation active de mineurs d'âge à des actes de grande délinquance (viols, meurtres, agressions violentes...) parfois commis dans des conditions particulièrement odieuses. Ce phénomène ne manque pas de renforcer le sentiment d'insécurité de la population qui prend de plus en plus conscience d'une certaine inadéquation entre la violence grave dont certains mineurs d'âge peuvent être l'auteur et la panoplie limitée de mesures répressives qui peuvent être prises à leur rencontre.

La loi de 1965 a cependant expressément envisagé la possibilité de déroger au principe de la minorité pénale dans certains cas: l'article 38 de la loi dispose en effet que le mineur de plus de 16 ans déféré au tribunal de la jeunesse en raison d'un fait qualifié infraction peut, si le juge de la jeunesse estime inadéquate une mesure de garde, de préservation ou d'éducation, être renvoyé devant la juridiction pénale de droit commun.

Il semble cependant que les juges de la jeunesse soient très réticents à appliquer semblable disposition, ce qui, précisément, suscite le malaise de l'opinion publique dénoncé par les médias. D'autre part, le tribunal pénal de droit commun qui devrait connaître du sort du mineur délinquant dans le cadre du renvoi prévu par l'article 38, se trouve confronté à

oordeelt in een arrest van 8 juni 1988: « Gelet op de algemene opzet van de wet betreffende de jeugdbescherming is het uitgesloten dat, ingeval de zaak uit handen gegeven wordt, het dossier dat aangelegd is om zijn persoonlijkheid en het milieu waarin hij is grootgebracht, te kennen tezamen met het dossier in de zaak betreffende het als een misdrijf omschreven feit, verwezen zou worden naar het openbaar ministerie met het oog op vervolging voor het bevoegde gerecht. »

Het beginsel van de strafrechtelijke minderjarigheid, een van de belangrijkste pijlers van onze wetgeving op de jeugdbescherming, zoals wij aan het begin van deze toelichting hebben vermeld, wordt door de wet zelf dus niet als onaantastbaar beschouwd en bij ernstige feiten kan er dus van worden afgeweken.

Wegens de maatschappelijke ontwikkelingen en het dagelijks weerkerend geweld waarbij minderjarige delinquenten betrokken zijn, moeten de regels van artikel 38 van de wet van 1965 herzien worden zodat minderjarigen die zware misdrijven hebben gepleegd, voor hun daden verantwoordelijk kunnen worden gesteld.

Die toekenning van nieuwe verantwoordelijkheden is trouwens volkomen in overeenstemming met de ontwikkelingen in onze maatschappij waar jongeren schoolplichtig blijven tot de leeftijd van 18 jaar zodat minderjarigen van meer dan 16 jaar toch voor de overgrote meerderheid, onder begeleiding blijven van volwassenen (het onderwijzend personeel) die de belangrijke opdracht hebben hen bewust te maken van hun plichten ten aanzien van de maatschappij en de medeburgers in die maatschappij.

We stellen dan ook voor artikel 38 van de wet van 1965 te wijzigen door de thans geldende regeling om te draaien. Bij misdrijven van minderjarigen van meer dan 16 jaar zouden de gewone strafgerechten (correctionele rechtbank en hof van assisen) ambtshalve bevoegd moeten zijn voor het ten laste gelegde feit, tenzij uit het dossier of de debatten blijkt dat een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding meer geschikt zou zijn, hetgeen het geval zou zijn met een minderjarige van wie wordt aangetoond dat hij weinig verantwoordelijkheidszin aan de dag kan leggen. Eigenlijk stellen we de regeling voor die bepaald is in artikel 36*bis* voor de misdrijven betreffende het wegverkeer van minderjarigen van meer dan 16 jaar.

De ambtshalve bevoegdheid die de gewone strafrechter zou hebben voor delinquenten van meer dan 16 jaar, wordt echter alleen toegekend in de zwaarste gevallen, d.w.z. voor feiten die door het Strafwetboek misdaad worden genoemd. Voor de andere strafbare feiten (overtredingen en wanbedrijven) blijft de jeugdrechter bevoegd ten aanzien van die minderjarigen, tenzij die rechter wegens bepaalde omstandigheden (bijvoorbeeld bij recidive of verschillende mis-

une tâche difficile dans le mesure où, en vertu d'un arrêt de la Cour de cassation du 8 juin 1988 (*J.T.*, p. 662), « L'économie générale de la loi sur la protection de la jeunesse exclut qu'en cas de désaisissement, le dossier de l'étude sociale constitué pour connaître la personnalité du mineur et le milieu où il a été élevé, soit renvoyé au ministère public avec celui de l'affaire concernant le fait qualifié infraction, aux fins de poursuites devant la juridiction compétente. »

Ainsi donc, le principe de minorité pénale qui constitue — comme nous le rappelions en tête de ces développements — un des piliers essentiels de notre législation sur la protection de la jeunesse n'est pas considéré, par cette législation elle-même, comme intangible, une adaptation pouvant avoir lieu en fonction de la gravité des circonstances.

L'évolution de la société, la réalité quotidienne de la violence impliquant des délinquants mineurs font cependant que les modalités de l'article 38 de la loi de 1965 doivent être revues dans le sens d'une plus grande responsabilisation des mineurs auteurs d'actes pénaux graves.

Cette responsabilisation accrue ne s'inscrit-elle d'ailleurs pas correctement dans l'évolution de notre société où la scolarité est à présent obligatoire jusqu'à l'âge de 18 ans, de sorte que les mineurs de plus de 16 ans continuent — en tout cas pour la plus grande majorité d'entre eux — à être encadrés par des adultes (le personnel enseignant) dont une part importante de la mission consiste à leur faire prendre conscience des devoirs qu'ils ont envers la société et les concitoyens qui la composent.

Nous proposons dès lors de modifier l'article 38 de la loi de 1965 en inversant le système qu'elle organise actuellement. En cas d'actes délictueux commis par un mineur d'âge de plus de 16 ans, les juridictions pénales ordinaires (tribunal correctionnel et cour d'assises) devraient être compétentes et saisies d'office du fait incriminé, à moins que le dossier ou les débats ne laissent apparaître qu'une mesure de garde, de préservation ou d'éducation serait plus adéquate, ce qui serait le cas s'il était démontré que le degré de « responsabilisation » du mineur est restreint. En fait, nous proposons d'adopter le mécanisme qui est celui prévu par l'article 36*bis* pour les infractions commises par des mineurs de plus de 16 ans en matière de roulage.

Notre proposition n'attribue toutefois compétence d'office aux juridictions de droit commun pour les délinquants de plus de 16 ans que dans les cas les plus graves, c'est-à-dire pour les faits qualifiés crimes au sens du Code pénal. Pour les autres actes délictueux (contraventions et délits), la compétence normale du juge de la jeunesse est maintenue à l'égard de ces mineurs, quitte à ce que ledit juge décide, en raison de certaines circonstances (par exemple en cas de réci-

drijven) beslist dat de minderjarige van meer dan 16 jaar verwezen moet worden naar de gewone strafrechter.

In het stelsel dat wij aanbevelen, blijft de minderjarige delinquent voldoende beschermd aangezien de gewone strafrechter, zoals we al hebben aangestipt, de mogelijkheid krijgt de zaak te verwijzen naar de jeugdrechter en de debatten voor de gewone strafrechter bovendien in raadkamer zullen plaatsvinden om te verhinderen dat de openbaarheid de latere wederinschakeling van de minderjarige in de maatschappij bemoeilijkt.

*
* *

VOORSTEL VAN WET

Enig artikel

Artikel 38 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming wordt gewijzigd als volgt:

« *Artikel 38.* — Indien de minderjarige een als misdaad omschreven feit heeft gepleegd en op het tijdstip van het feit ouder dan volle 16 jaar was, nemen de strafrechten die bevoegd zijn krachtens het gemeen recht, kennis van de vorderingen van het openbaar ministerie ten aanzien van die minderjarige.

De debatten voor die gerechten worden in raadkamer gehouden. Indien daaruit blijkt dat een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding ter zake geschikter zou zijn, kunnen die gerechten de zaak bij een met redenen omklede beslissing uit handen geven en ze naar het openbaar ministerie verwijzen met het oog op een vordering voor de jeugdrechtbank als daartoe grond bestaat.

De wet betreffende de voorlopige hechtenis is van toepassing op de minderjarigen bedoeld in de vorige leden.

Indien de minderjarige een niet als misdaad omschreven misdrijf heeft gepleegd en op het tijdstip van het feit ouder dan volle 16 jaar was, wordt hij voor de jeugdrechtbank gebracht. Indien zij een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding niet geschikt acht, kan zij de zaak bij een met redenen omklede beslissing uit handen geven en ze naar het openbaar ministerie verwijzen met het oog op vervolging voor het bevoegde gerecht als daartoe grond bestaat. »

dive ou de délinquance répétée) que le mineur de plus de 16 ans doit être renvoyé devant la juridiction pénale ordinaire.

Enfin, la protection du mineur délinquant continue à être suffisamment assurée dans le système que nous préconisons par le fait que, outre la possibilité déjà mentionnée pour la juridiction pénale ordinaire de renvoyer devant le juge de la jeunesse, les débats devant les juridictions pénales de droit commun auront lieu en chambre du conseil, afin d'éviter toute publicité nuisible, pouvant compromettre le reclassement social ultérieur du mineur.

Jacqueline HERZET.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article unique

L'article 38 de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse est modifié comme suit:

« *Article 38.* — Si le mineur d'âge a commis un fait qualifié crime et qu'il était âgé de plus de 16 ans accomplis au moment de ce fait, les juridictions pénales compétentes en vertu du droit commun connaissent des réquisitions du ministère public à l'égard dudit mineur.

Les débats devant ces juridictions ont lieu en chambre du conseil. S'ils font apparaître qu'une mesure de garde, de préservation ou d'éducation serait plus adéquate en la cause, ces juridictions peuvent, par décision motivée, se dessaisir et renvoyer l'affaire au ministère public aux fins de réquisition devant le tribunal de la jeunesse, s'il y a lieu.

La loi relative à la détention préventive est applicable aux mineurs visés par les alinéas précédents.

Si le mineur a commis une infraction autre qu'un crime et qu'il était âgé de plus de 16 ans accomplis au moment du fait, il est déféré au tribunal de la jeunesse. Si celui-ci estime inadéquate une mesure de garde, de préservation ou d'éducation, il peut par décision motivée se dessaisir et renvoyer l'affaire au ministère public aux fins de poursuites devant la juridiction compétente, s'il y a lieu. »

Jacqueline HERZET.
Michel FORET.
Jean BARZIN.